

Sygn. akt I ACa 15/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Bogdan Radomski (spr.)
Sędzia:	SA Walentyna Łukomska-Drzymala
Sędzia:	SA Jerzy Nawrocki
Protokolant	st. sekr. sąd. Aneta Dudek

po rozpoznaniu w dniu 4 kwietnia 2013 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa E. M.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą
w W.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia
22 października 2012 r., sygn. akt I C 1035/11

I. **oddala obie apelacje;**

II. **znosi wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu za II instancję.**

I ACa 15/13

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 13 grudnia 2011 roku, powódka E. M. domagała się zasądzenia od pozwanego (...) S.A. w W. odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej po śmierci ojca w kwocie 80.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 lipca 2010 roku do dnia zapłaty oraz o zasądzenia zadośćuczynienia za doznaną krzywdę spowodowaną śmiercią ojca w kwocie 65.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 lipca 2010 roku do dnia zapłaty.

Wyrokiem z dnia 22 października 2012 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zasądził na jej rzecz od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powódki E. M. kwotę 65.000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 22 października 2012 roku do dnia zapłaty. W pozostałym zakresie sąd powództwo oddalił. Kosztami procesu sąd obciążył pozwanego.

Za podstawę rozstrzygnięcia sąd przyjął następujące ustalenia i wnioski :

W dniu 7 czerwca 2009 roku w miejscowości S., kierujący samochodem ciężarowym marki V. o nr rej. (...) z przyczepą P.

o nr rej. (...) M. P., jadąc z nadmierną prędkością na łuku jezdni, doprowadził do zjechania przyczepy na przeciwny pas ruchu i spowodował jej zderzenie z jadącym z przeciwnego kierunku ruchu samochodem osobowym marki O. (...) o nr rej. (...). W wyniku przedmiotowego zdarzenia pasażer pojazdu O. (...) J. O., na skutek doznanych obrażeń, zmarł na miejscu wypadku, zaś kierująca pojazdem K. O. (siostra powódki) oraz pasażer M. O. (matka powódki) doznały obrażeń ciała.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Siedlcach z dnia 25 stycznia 2010 roku w sprawie sygn. akt (...) M. P. został uznany za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, wyczerpującego dyspozycję art. 177 § 2 k.k. w zb. z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i został skazany na karę dwóch lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres pięciu lat próby. Cywilna odpowiedzialność za powstałą szkodę ponosi pozwany ubezpieczyciel na podstawie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

W chwili wypadku J. O. miał 60 lat i zamieszkiwał wraz z żoną M. O. w miejscowości S., gdzie pracował jako Nadleśniczy

w Nadleśnictwie S.. Jego żona była wówczas zatrudniona w administracji samorządowej. J. O. pełnił również funkcje społeczne, był radnym

w Starostwie Powiatowym w Ł., wydał szereg publikacji i albumów oraz nawiązał ścisłą współpracę z mediami. Za swoją pracę zawodową i społeczną był wyróżniany licznymi odznaczeniami. W związku z wykonywaną pracą J. O. otrzymywał dochody w wysokości około 10.000 zł miesięcznie. Uzyskane w ten sposób środki finansowe przeznaczał na utrzymanie swoje

i żony, wspierał również finansowo swoje córki: E. O.

i K. M.. Powódka otrzymywała od ojca darowizny pieniężne

w kwotach : 35.000 zł, 5.000 zł, 20.000 zł. W dniu 14 sierpnia 2007 roku M. O. i J. O. darowali powódce cały ich udział wynoszący 1/2 części w zabudowanej nieruchomości położonej w L. przy ul. (...) o powierzchni 2219 m⁽²⁾, stanowiący działkę gruntu ornego nr (...), dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w Lublinie X Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczysta kw nr (...).

E. M. była silnie związana z ojcem, często do niego dzwoniła, radziła się, wyjeżdżali razem na urlop, odwiedzali się w weekendy, J. O. poświęcał wtedy również czas wnuczce, grał z nią w piłkę, czytał jej książki.

Po krytycznym zdarzeniu z dnia 7 czerwca 2009 roku E. M. musiała zaopiekować się matką i siostrą, które leżały w szpitalu

z uwagi na doznane w wypadku obrażenia. E. M. w okresie od dnia 12 czerwca 2009 roku do dnia 31 lipca 2009 roku przebywała na zwolnieniu lekarskim jak również korzystała z urlopu wypoczynkowego. Nie mogła pogodzić się ze śmiercią ojca, cały czas płakała, zażywała leki uspakajające.

W dniu 10 czerwca 2009 roku zarejestrowała się w (...) w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Ł. z uwagi na ostre reakcje stresowe po śmierci ojca, jednak nie kontynuowała podjętego wówczas leczenia

Obecnie E. M. pracowała i pracuje w Urzędzie (...) w L., zaś jej mąż w Prokuraturze (...). Wspólnie z siostrą K. G. wspierają żonę zmarłego M. O., która musiała opuścić wspólnie zamieszkiwany z J. O. dom i przeprowadzić się do mieszkania w S.. Często jednak przebywa w domach córek w L. .

W toku postępowania przed sądem pierwszej instancji została wywołana opinia sądowa psychiatryczno – psychologiczna, w której biegli wskazali, iż

u powódki nie występują obecnie objawy choroby psychicznej-psychozy czy endogennych wahań nastroju ani cech uzależnienia od jakiegokolwiek substancji psychoaktywnej. Biegli rozpoznali zaś u badanej zaburzenia depresyjne

o etiologii reaktywnej (psychogennej) jako efekt przedłużonej reakcji żałoby. Podali, że aktualny stan psychiczny E. M. jest związany

z nieoczekiwaną śmiercią ojca, odbieraną przez cały czas jako nieodwracalna, dotkliwa strata. Występują u niej obecnie typowe objawy depresji: obniżenie nastroju i napaędu, pesymistyczna ocena swojej sytuacji i perspektyw na przyszłość, zanik zdolności odczuwania radości (anhedonia), luminacje przykrych treści (rozpamiętywanie swojej sytuacji), ograniczenie kontaktów międzyludzkich i zainteresowania nimi, wolno płynący lęk. U powódki. depresja obecnie przeszła w stan przewlekły, przy czym badana ma ona opór przed leczeniem lekami psychotropowymi, co wynika z trudności w uznaniu depresji za chorobę. W ocenie biegłych konieczne jest obecnie systematyczne przyjmowanie przez badaną leków przez dłuższy okres czasu, nawet jeszcze po ustąpieniu objawów depresyjnych. Leczeniem zaś uzupełniającym jest psychoterapia, która polega na stosowaniu różnych psychologicznych sposobów oddziaływania.

Reasumując biegli wskazali, iż powódka na skutek urazu psychicznego

z powodu śmierci ojca doznała długotrwałego uszczerbku na zdrowiu psychicznym, który określono na 8%. Podali, że po przedmiotowym zdarzeniu komfort życia psychicznego E. M. obniżył się,

a ograniczenia w życiu codziennym utrzymują się do dnia dzisiejszego

i polegają na obniżeniu jakości życia i występujących dolegliwościach. Nie kontynuowanie podjętego leczenia, spowodowało stałe utrzymywanie się objawów depresyjnych. E. M. ma nadto słaby wgląd

w przyczyny swoich problemów i zachowań, ujawnia niedojrzałość emocjonalną. Poza tym wyraża małe zainteresowanie leczeniem, koncentrując się na przeszłości i utraconym wsparciu ze strony swojego ojca.

W świetle wyżej ustalonych faktów sąd uznał za zasadne żądanie zasądzenia zadośćuczynienia w żądanej kwocie tj. 65.000 zł uznając, że kwota ta łącznie z kwotą 35.000 zł, którą pozwany ubezpieczyciel wypłacił w toku postępowania likwidacyjnego będzie adekwatna do rozmiaru cierpienia powódki wynikającego ze śmierci ojca.

Sąd oddalił żądanie zasądzenia odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, gdyż w ocenie sądu powódka nie wykazała iż wskutek śmierci ojca do szło do takiego pogorszenia. Te okoliczności na które wskazywała powódka zdaniem sądu nie świadczą o istotnym pogorszeniu sytuacji powódki. Dlatego w tej części żądanie zostało oddalone.

Jako podstawę rozstrzygnięcia sąd wskazał art. 446 § 4 kc. O kosztach sąd orzekł na podstawie art. 100 kpc.

Wyrok sądu pierwszej instancji zaskarżyły obie strony.

Pozwany w apelacji z dnia 28 listopada 2012 r. zaskarżył wyrok w części uwzględniającej powództwo ponad kwotę 15.000 zł zarzucając naruszenie art. 446 § 4 kc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, a nadto naruszenie art. 233 § 1 kc poprzez dokonanie oceny dowodów z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów.

Wskazując na powyższe domagał się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez obniżenie zasądzonego zadośćuczynienia do wysokości 15.000 zł oraz odpowiednią zamianę orzeczenia o kosztach przez stosunkowe rozdzielenie kosztów. Skarżący wnosił także o zasądzenie kosztów za drugą instancję.

Powódka w apelacji z 28 listopada 2012 r. zaskarżyła wyrok w części oddalającej powództwo o odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej oraz w części orzekającej o odsetkach od zasądzonego zadośćuczynienia. Zarzuciła naruszenie art. 446 § 3 kc poprzez jego błędną wykładnię skutkującą oddaleniem powództwa o zasądzenie odszkodowania w sytuacji gdy niewątpliwie wskutek śmierci ojca doszło do istotnego pogorszenia sytuacji życiowej powódki; zarzuciła również naruszenie art. 481 § 1 i 2 kc, art. 817 kc oraz art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych - poprzez wadliwe ustalenie terminu wymagalności roszczenia

o odsetki od zasądzonego zadośćuczynienia. Skarżąca nadto zarzuciła naruszenia art. 233 kpc przez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego oraz niezgodność ustaleń faktycznych z zebrany materiałem dowodowym co do sytuacji powódki po śmierci jej ojca.

Wskazując na powyższe zarzuty domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej powódki w kwocie 80.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 lipca 2010 r. do dnia zapłaty ; określenia daty odsetek od zasądzonego zadośćuczynienia na dzień 22 lipca 2010 r. oraz zasądzenia kosztów procesu za pierwszą i drugą instancję wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Obie apelacja nie są zasadne i podlegają oddaleniu.

Ustalenia faktyczne dokonane przez sąd pierwszej instancji są prawidłowe

i sąd odwoławczy przyjmuje je za własne. Prawidłowa jest również ocena stanu faktycznego pod kątem prawa materialnego.

Apelacja pozwanego kwestionuje przyjętą przez sąd wysokość zadośćuczynienia uznając iż kwota 100.000 zł jest nieodpowiednia (zawyżona)

w stosunku do doznanej przez powódkę krzywdy. Z tak postawioną tezą trudno się zgodzić w świetle zebranego materiału i ustalonych faktów. Zadośćuczynienie

w łącznej kwocie 100.000 zł – jakkolwiek dość znaczne – to jednak znajduje usprawiedliwienie w ustalonych okolicznościach sprawy i sąd odwoławczy nie znajduje podstaw do jego korekty. Podnieść również należy, że ustalenie, jaka kwota zadośćuczynienia w konkretnych okolicznościach jest „odpowiednia”, należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego. Korygowanie przez sąd drugiej instancji zasądzonego zadośćuczynienia może być aktualne tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (vide wyrok Sądu Najwyższego z 18 listopada 2004 r. I CK 219/04 – LEX 146356). W okolicznościach tej sprawy taka dysproporcja zdaniem sądu odwoławczego nie zachodzi.

Ustalone okoliczności wskazują, że rodzina powódki była bardzo ze sobą zżyta i wspierająca się. W takiej sytuacji tragiczna śmierć ojca powódki skutkowałą długotrwałymi cierpieniami powódki o znacznym nasileniu co zostało odzwierciedlone w opinii psychiatryczno-psychologicznej wywołanej w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji oraz znajduje oparcie w dowodach osobowych. Jest to okoliczność przemawiająca za przyznaniem zadośćuczynienia

w wysokości wyższej niż przeciętne.

W świetle powyższych wywodów brak jest podstaw do uwzględnienia apelacji pozwanego.

Brak jest również podstaw do uwzględnienia apelacji powódki.

Co do kwestii odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej powódki należy podnieść, że po wprowadzeniu art. 446 § 4 k.c. pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c., należy oceniać wyłącznie w aspekcie szkody materialnej. Celem odszkodowania z art. 446 § 3 k.c. ma być zrekompensowanie rzeczywistego i znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, a więc uszczerbku o charakterze majątkowym. Źródłem tego roszczenia nie mogą być przesłanki o charakterze niemajątkowym, gdyż te statuują roszczenie o zadośćuczynienie z art. 446 § 4 k.c., które przecież powódce zostało przyznane. Wskazane w apelacji orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych jest nieadekwatne do obecnego stanu prawnego, gdyż dotyczy rozstrzygnięć opartych na stanach faktycznych sprzed 3 sierpnia 2008 roku, gdy art. 446 kc nie zawierał jeszcze

§ 4 -ego i wówczas odszkodowanie przewidziane w § 3-im art. 446-ego

w świetle ówczesnego orzecznictwa mogło obejmować de facto składniki właściwe dla zadośćuczynienia.

Powódka niewątpliwie od ojca uzyskiwała znaczną pomoc materialną (darowizna nieruchomości, pieniędzy, pomoc w spłacie kredytów itp.), której przecież nie utraciła wskutek śmierci ojca. Sytuacja zawodowo-materialna powódki ani jej najbliższej rodziny również nie uległa zmianie. Mimo pozytywnych relacji z rodzicami to jednak godzi się zauważyć, że powódka zamieszkiwała w odległości ok. 150 km od rodziców i mimo pomocy materialnej ze strony ojca jej sytuacja materialna i poziom jej życia zależała przede wszystkim od sytuacji zawodowej powódki i jej męża. Sytuacji powódki nie można porównywać z sytuacją dzieci nie mających jeszcze ukończonego okresu edukacji, którym nagle umiera rodzic będący ostoją życiową i materialną. W dacie śmierci ojca powódka była dorosłą osobą funkcjonującą już poza rodziną generacyjną, założyła już własną rodzinę i jej rodzice nie byli już w tym czasie osobami, od których zależał status społeczny i materialny powódki bo ten już został ukształtowany we wcześniejszych latach. Odszkodowanie z art. 446 § 3 k.c., którego powódka dochodzi wyliczone jest w pozwie w sposób właściwy dla roszczeń alimentacyjnych czy rentowych przewidzianych w art. 446 § 2 k.c. (przez zliczenie dochodów ojca z przyjętego przez siebie okresu i podział ich na ilość osób uprawnionych) co nie może być uznane za prawidłowe gdyż ojciec powódki nie był już zobowiązany do alimentacji powódki pomijając już fakt, że wyliczone przez powódkę dochody we wskazanej przez nią wysokości przez 12-letni jeszcze okres są bardzo hipotetyczne. Dobrowolne świadczenia ojca czynione na rzecz dorosłych ustabilizowanych rodzinnie i zawodowo dzieci nie mogą być źródłem roszczenia odszkodowawczego przewidzianego w art. 446 § 3 k.c. gdyż to nie dla takich sytuacji przewidziana jest ta regulacja prawna. Art. 446 § 3 k.c. jest przepisem stanowiącym podstawę prawną i dającym szansę zrehabilitować obiektywne i znaczne pogorszenie sytuacji materialnej, gdy wskutek śmierci osoby bliskiej dalsza sytuacja życiowa i byt materialny osób będących na jego utrzymaniu stają się realnie zagrożone i niewiadome.

O ile w sytuacji powódki (poza cierpieniem wynagrodzonym przez zadośćuczynienie) rozpatrywać jakiegokolwiek pogorszenie sytuacji materialnej jako skutek śmierci ojca to na pewno nie jest to **znaczące** pogorszenie sytuacji życiowej, a tylko takie uprawniałoby ją do roszczenia opartego na tym przepisie.

Oddalenie powództwa w tym zakresie było zatem prawidłowe.

Co do zarzutu naruszenie art. 481 § 1 i 2 kc, art. 817 kc oraz art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych - poprzez wadliwe ustalenie terminu wymagalności roszczenia o odsetki od zasądanego zadośćuczynienia to podnieść należy, że różne stany faktyczne mogą decydować o dacie od której należą się osobie uprawnionej odsetki od zadośćuczynienia. Wskazane w apelacji powódki orzecznictwo dotyczyło stanów faktycznych gdzie zasadne było żądanie zasądzenia odsetek od daty poprzedzającej wydanie wyroku. Jednak w innych orzeczeniach Sąd Najwyższy dopuszczał zasądzenie odsetek od zadośćuczynienia dopiero od daty wyrokowania (por. wyrok SN z 27 września 2005 r. I CK 256/05 teza 4. - LEX Nr 156019 oraz wyrok z dnia 18 lutego 2011 r. I CSK 243/10 teza 2 i 3 - LEX Nr 848109). W tej sprawie dopiero wszystkie przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji dowody z opinią psychiatryczno-psychologiczną włącznie dawały pełny obraz sytuacji, na podstawie której można było właściwie określić cierpienia powódki biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili wyrokowania. Dlatego też żądanie odsetek wstecz w tym przypadku nie znajduje uzasadnienia.

Reasumując powyższe należy stwierdzić, że zaskarżony wyrok jest prawidłowy a apelacje obu stron jako bezzasadne podlegają oddaleniu.

Dlatego też Sąd Apelacyjny w Lublinie na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w wyroku. Wobec oddalenia apelacji obu stron sąd zniósł wzajemnie koszty postępowania na podstawie 100 kpc.